

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum excellentia irascentis sit causa iræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

cum distinguitur ens a se contra ens ab alio. Sed aduerte Notitia, qd sp subintelligitur bonum subintratum, aliquo pp se diceretur de chimera; qd n est boni no propter aliud, est bonum pp se. Quod si contendat quis, quod sumit pp se positum, manifeste distinguit bonum pp aliud contra nullum bonum non datur n bonum propter se positum, nisi fingatur aliquid quod sit positum finis sui ipsius.

Ad secundum dubium dico, quod non uideo in re, aut in auctore distinctionem specificam in esse nature actuum, qui passionis dnt in uoluntate positum, sed omnes preter tristitiam, ad supra nominatos septem actus. i. uelle, nolle, frui, intendere, eligere, consentire, & uti, reduci putat. Author siquidem superius in quest. 3. art. 2. ad primam particularem conditionem distinguere passionem partis sensitiue, affirmans, oppositorumque in parte intellectiua insinuans, amorem & desiderium in parte sensitiua, non intellectiua distinguitur secundum specie inuenit. & de delectatione in uoluntate, & aliis passionibus idem sensisset, non posuisset fructuonem solam specie distinctam ab aliis actibus uoluntatis, sed tractasset de ea in tractatu de delectatione, cum sit eius spes. Ad naturam autem rerum aspectu, de se scio iram in uoluntate, nisi uelle uindictae & amorem, nisi uelle bonum sibi, uel alteri &c. Tristitiam autem excepi, quia contra eam eadem est eorum disciplina ac per hoc cum delectatio in uoluntate distincta sit specie actus a uelle, & aliis actibus, consequens est ut tristitia, que ei est contraria, sit etiam specie distincta actus anolle, & ceteris nec propter quoniam & pondofructuonem ipem per se in uoluntate insinuauit tristitiam, oppositorum. n. eade est disciplina: & tra-

Secundo in quantum nocentum aliquod infert alicui, uel sibi uel alteri, quod ad Deum pertinet, prout ille cui nocentum infertur, sub Dei prouidentia, & tutela continetur.

AD SECUNDUM Dicendum, quod irascimur contra illos qui alii nocent, & uindictam appetimus, in quantum illi quibus nocetur, aliquo modo ad nos pertinet uel per aliquam affinitatem, uel per amicitiam, uel saltem per cognitionem naturae.

AD TERTIUM Dicendum, quod id, in quo maxime studemus, reputamus esse bonum nostrum: & ideo cum illud despiciamus, reputamus nos quoque despici, & arbitramur nos laesos.

AD QUARTUM dicendum, quod tunc aliquis tacens ad iram prouocat iniuriantem, quando uideatur ex contemptu tacere, quasi par uipendat alterius ira, ipsa autem paruipensio quidam actus est.

ARTICVLVS II.

Utrum sola paruipensio, uel despectio sit motiuum irae.

AD SECUNDUM sic procedit. Videtur quod non sola paruipensio, uel despectio sit motiuum irae. Dicitur n. Dam. * quod iniuria passi, uel aestimantes pati, irascimur, sed hoc potest iniuria pati et ab aliquo despectu, uel paruipensione. ergo non sola paruipensio est ire motiuum.

¶ 2. Præ. Eiusdem est appetere honorem, & contristari de paruipensione, sed bruta animalia non appetunt honorem, ergo non contristantur de paruipensione. & tamen in eis prouocatur ira pp hoc, quod uulnerantur, ut dicit Philosophus in 3. Ethic. * ergo non sola paruipensio uidetur esse motiuum irae.

¶ 3. Præ. Philosophus in 2. Rhet. * ponit multas alias causas irae, puta obliuionem, & exultationem in infortunio, de auertatione malorum, impedimentum consequendae patriae uoluntatis, non ergo sola paruipensio est prouocatiua irae.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhet. * quod ira est appetitus cum tristitia punitionis propter apparentem paruipensionem non conuenienter factam.

RESPON. Dicendum, quod omnes causas irae reducuntur ad paruipensionem. Sunt enim tres species paruipensionis, ut dicitur in 2. Rhet. * de despectu, epireasmus id est, impedimentum uoluntatis implende, & contumeliatio, & ad haec tria omnia motiua irae reducuntur. cuius ratio potest accipi duplex. Prima

A est, quia ira appetit nocentum alterius, in quantum habet rationem iusti uindictatiui: & ideo in tantum querit uindictam, in quantum uis esse iusta. Iusta autem uindicta non fit nisi de eo, quod est iniuste factum: & ideo prouocatiuum ad iram semper est aliquid sub ratione iniusti. unde dicit Philosophus in 2. Rhet. * quod si homines putauerint eos qui leserunt, esse iuste passos, non irascuntur: non enim fit ira ad iustum. Contingit autem tripliciter nocentum alicui inferri, scilicet, ex ignorantia, ex passione & ex electione. Tunc enim aliquis maxime iniustum facit, quando ex electione, uel industria, uel ex certa malitia nocentum infert, ut dicitur in 5. Ethic. * & ideo maxime irascimur contra illos, quos putamus ex industria nobis nocuisse. Si enim putemus aliquos uel per ignorantiam, uel ex passione nobis intulisse iniuriam; uel non irascimur contra eos, uel multum. Agere enim aliquid ex ignorantia, uel ex passione diminuit rationem iniuriae, & est quodammodo prouocatiuum misericordiae & ueniae: illi autem qui ex industria nocentum inferunt, ex contemptu peccare uidentur, & ideo contra eos maxime irascimur. Unde Philosophus dicit in 2. Rhet. * quod his qui propter iram aliquid fecerunt, aut non irascimur, aut minus irascimur: non enim propter paruipensionem uidentur egisse. Secunda ratio est, quia paruipensio excellentiae hominis opponitur: quae enim homines nullo modo putant digna esse, paruipendunt, ut dicitur in 2. Rhet. * Ex omnibus autem bonis nostris aliquam excellentiam quaerimus, & ideo quodcuque nocentum nobis inferatur, in quantum excellentiae derogat, uidentur ad paruipensionem pertinere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ex quacunque alia causa aliquis iniuria patitur, quae ex contemptu, illa causa minuit rationem iniuriae: sed solus contemptus, uel paruipensio rationem irae auget, & ideo est pars irascendi.

AD SECUNDUM dicendum, quod licet animal brutum non appetat honorem sub ratione honoris, appetit tamen naturaliter quandam excellentiam, & irascitur contra ea quae illi excellentiae derogant.

AD TERTIUM dicendum, quod omnes illae causae ad quandam paruipensionem reducuntur. Obliuio enim paruipensionis est euidentis signum: ea enim quae magna aestimamus, magis memoria infirmus. Similiter ex quadam paruipensione est, quod aliquis non uideatur contristare aliquem, denuntiando sibi aliqua tristitia. Qui est in infortunio alicuius hilaritatis signa ostendit, ut parum curare de bono, uel malo eius. Similiter est qui impedit aliquem a sui proposito ascensione, non propter aliquam utilitatem sibi inde prouenientem, non ut multum curare de amicitia eius; & ideo omnia ista in quantum sunt signa contemptus, sunt prouocatiua irae.

ARTICVLVS III.

Utrum excellentia irascentis sit causa irae.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod excellentia alicuius non sit causa, quod facilius irascatur. Dicitur enim Philosophus in 2. Rhet. * quod maxime aliqui irascuntur, cum tristantur, ut infirmi & egentes, & qui non habent id quod concupiscunt, sed omnia ista ad defectum pertinere uidentur. ergo magis facit prouocari ad iram defectus, quam excellentia.

¶ 2. Præ. Philosophus dicit ibidem, * quod tunc aliquis maxime

ctando de delectatione & tristitia, expresse tradidit tristitiam contrariam delectationi in uoluntate, ut pater superius in quest. 3. & sic si decem & septem supradictis addantur duo actus. i. nolle, & tristitiam, erunt in uniuerso actus decem & nouem appetitus distincti specie i esse nature, comprehendendo sub fructuone omnem delectationem uoluntatis.

*Cap. 3. non prouocatur a fructuone.

*cap. 3. circa med. co. 6.

*c. 2. no prouocatur a prouocatiua.

*cap. 2. circa med. tom. 6.

*c. 2. a med. tom. 6.

Infr. art. 3. & 4. corp.

lib. 2. Orth. fideli. c. 16.

c. 8. cir. med. tom. 6.

c. 2. tom. 6.

c. 2. in princ. tom. 6.

cap. 2. paulo post princ. tom. 6.

ximè irascuntur, quādo in eis despicitur id, de quo pōt esse suspicio, quod uel non in sit eis, uel q̄ sit in eis debiliter, sed cum putēt se multum excellere in illis, in quibus despiciuntur, non curant, sed prādicta suspicio ex defectu prouenit. ergo defectus est magis causa q̄ aliquis irascatur, quā excellentia.

¶ 3 Præ. Ea quæ ad excellentiam pertinent, maximè faciunt hoīes iucundos, & bonæ spei esse, sed Phil. dicit in 2. Rhet. quod in ludo, i risu, in festo, in prosperitate, in consummatione operum, in delectatione non turpi, & in spe optima, homines non irascuntur. ergo excellentia non est causa iræ.

SED CONTRA est, quod Philosophus in eodem libro dicit, q̄ hoīes propter excellentiam indignantur.

RESPON. Dicendum, quod cā iræ in eo qui irascitur, dupliciter accipi pōt. Vno mō s̄m habitudinē ad motuum iræ, & sic excellentia est causa ut aliq̄s de facili irascatur: est enim motuum iræ iniusta paruipensio, ut dictum est. * constat autem, q̄ quātō aliquis est excellentior, iniustius paruipēditur in hoc, in quo excellit: & ideo illi qui sunt in aliqua excellentia, maximè irascuntur, si paruipendantur, pura, si diues paruipēditur in pecunia, & rhetor in loquēdo, & sic de alijs. Alio modo pōt considerari cā iræ in eo qui irascit, ex parte dispositionis quæ in eo relinquitur ex tali motu. Manifestum est aut, quod nihil mouet ad irā, nisi nocuentū quod contristat: ea aut q̄ ad defectum pertinent, maxime sunt contristantia, quia hoīes defectibus subiacentes facilius læduntur. Et ista est causa, quare homines qui sunt infirmi, uel in alijs defectibus, facilius irascuntur, quia facilius contristantur. Et per hoc patet responsio ad primum.

AD II. Dicendū, quod ille qui despicitur in eo, in quo manifeste multū excellit, nō reputat se aliquā iacturā pati, & ideo nō contristatur, & ex hac parte minus irascitur: sed ex alia parte, in quātū indignus despicitur, habet maiorē rōnē irascēdi, nisi forte reputet se non inuideri, uel subsannari propter defectum, sed pp ignorantiam, uel propter aliud hmōi.

AD III. Dicendum, quod omnia illa impediūt iram, in quārum impediunt tristitiam, sed ex alia parte nata sunt prouocare iram, secundum quod faciūt hominem inconuenientius despici.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum defectus alicuius sit causa, ut contra eum facilius irascamur.

AD QVARTVM sic proceditur. Vt, q̄ defectus alicuius non sit causa, ut cōtra ipsum facilius irascamur. Dicit. n. Phil. in 2. Rhet. quod his q̄ confitentur, & pœnitent, & humiliantur, nō irascimur, sed magis ad eos mitelcimus, unde & canes non mordent eos qui residēt, sed hoc pertinet ad paruitatē & defectū. ergo paruitas alicuius est cā, ut min⁹ irascamur.

¶ 2 Præ. Nullus est maior defectus quā mortis, sed ad mortuos definit ira: ergo defectus alicuius non est causa prouocatiua iræ contra ipsum.

¶ 3 Præ. Nullus æstimat aliquem paruū ex hoc, quod est sibi amicus, sed ad amicos si nos offenderint, uel si non iuerint, magis offendimur: unde dicitur in psal. 56. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: ergo defectus alicuius non est causa, ut contra ipsum facilius irascamur.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhet. quod diues irascitur contra pauperem, si eū despiciat, & principans contra subditum.

RESPON. Dicendum, quod sicut iā supra dictū est,

* Ca. 3. circa med. tom. 6.

* Ca. 9. to. 6.

* Art. præ.

* Cap. 3. p. 2. rum a prin. tom. 6.

* Ca. 2. a medio, to 6.

* Art. 2. & 3.

F Indigna despectio est maxime prouocatiua iræ. Defectus igitur, uel paruitas eius, contra quem irascimur, facit ad augmentum iræ in quantum auget indignā despectionem. Sicut. n. quātō aliquis est maior, tantō indignius despicitur: ita quātō aliquis est minor, tantō indignius despicit. & ideo nobiles irascuntur si despiciantur a rusticis, uel sapientes ab insipientibus, uel domini a seruis. Si uerō paruitas, uel defectus diminuat despectionem indignam, talis paruitas nō auget, sed diminit iram: & hoc modo illi qui pœnitent de iniuriis factis, & confitentur se male fecisse, & humiliantur, & ueniam petūt, mitigant iram, secundum illud Prouerb. 15. Responso mollis frangit iram, in quantum. f. tales nidentur se male fecisse, sed magis magnipendere eos, quibus se humiliant. Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod duplex est causa, quare ad mortuos cessat ira. Vna, quia non possunt dolere & sentire, quod maxime quærunt irati in his, quibus irascuntur. Alio modo, quia iam uidentur ad ultimum malorum peruenisse: unde etiā ad quoscuq̄ grauiter læsos cessat ira, in quantum eorum malum excedit mensuram iustæ retributionis.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam despectio quæ est ab amicis, uidetur esse magis indigna: & ideo ex simili causa magis irascimur contra eos si despiciant uel nocendo, uel non iuando, sicut & contra minores.

QVAESTIO XLVIII.

De effectibus ira, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus iræ.

- ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.
- ¶ Primò, Vtrum ira causet delectationem.
 - ¶ Secūdo, Vtrum maxime causet feruorē in corde.
 - ¶ Tertio, Vtrum maxime impediāt rationis usum.
 - ¶ Quarto, Vtrum causet taciturnitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ira causet delectationem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ ira nō causet delectationem. Tristitia enim delectationem excludit, sed ira est semper cum tristitia, quā ut dicitur in 7. Ethic. * Omnis q̄ facit aliquid propter iram, facit tristatus. ergo ira nō causat delectationem.

¶ 2 Præ. Phil. dicit in 3. * Eth. q̄ punitio quietat motū iræ, delectationē pro tristitia faciens: ex quo pōt accipi, q̄ delectatio irato puenit ex punitioe, punitio aut excludit irā. ergo adueniente delectatiōe, ira tollitur. nō est ergo effectus delectationi cōiunctus.

¶ 3 Præ. Nullus effectus impedit causam suam, cū sit sue causæ conformis, sed delectatiōes impediūt irā, ut dī in 2. Rhet. * ergo delectatio nō est effectus iræ.

SED CONTRA est, quod Philosophus in eodem libro inducit prouerbium, Quod ira multo dulcior melle distillante in pectoribus uitorum crescit.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut Philosophus dicit in 7. Ethic. * Delectationes maxime sensibiles & corporales, sunt medicinae quādā contra tristitiam: & ideo quātō p delectationem contra maiorē tristitiā, uel anxietatem remedium præsatur, tantō delectatio magis percipiē; sicut patet, q̄ qñ aliquis sitit, delectabilior sit ei potus. Manifestum est autē ex* prādictis, q̄ motus iræ insurgit ex aliqua illata iniuria contristante,

* q. 26.

Vet. q. 2. c. 16.

* q. 28.

* Ca. 1. p. 2. dium, to.

* Ca. 1. tom. 6. Dana. fidei Or. 26. in pr. q. 44. a.

* Ca. 31. med.